

tehát minden esetben céltudatos és értelmes munkává válik, melyben nincsenek felesleges kitérők, és amelyek keretei között a tanulók kontextuális keretek között fejleszthetik készségeiket és bővíthetik ismereteiket.

Visszatérve saját szakmai gondolkodásom fejlődésére azt kell mondjam, hogy a dráma alkalmazása indokoltá tette az általam kidolgozott stratégiák használatát, mivel ezeken keresztül rá tudtam venni a tanulókat a munkára, meg tudtam őket védeni a kellemetlen érzésektől, és velük együtt a szituációba lépve meg tudtam teremteni a közös nézőpont kialakításához szükséges feltételeket. Ha valakinek szüksége volt arra, hogy ne őt figyeljük, akkor olyan védelmet biztosító technikákat alkalmaztunk, melyek később összetett konvenciókká alakultak. A szakértői játék keretei között ugyancsak megjelennek ezek a konvenciók, az egyes epizódokon keresztül azonban olyan történet is létre tud jönni, mely a tantervi tartalmak bármelyikének feldolgozásához keretként tud szolgálni. Mindkét fenti modellt azzal a szándékkal használom, hogy felelősségteljes közösségeket építsék az iskolán belül, és azon kívül is.

(folyt. köv.)

Fordította: Szauder Erik

Gyümölcsérlelő szeptember

avagy drámás hétvége Veszprémben

A kellemes őszi eleji időben, szeptember 20-21-én rendezett szakmai találkozót – mely a nyugat-dunántúli drámapedagógiai műhelyek találkozója is volt egyben – a Magyar Drámapedagógiai Társaság és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával valósult meg, a Veszprém Megyei Gyermekszínház és Drámapedagógiai Egyesület és a Veszprémi Egyetemi Színpad szervezésében.

A továbbiakban Dr. Előd Nórának (EN) és Németh Ervinnek (NE) a rendezvényt kapcsolatos (írásos) értékelő véleményéből idézünk részleteket:

„Kitűnően szervezett, szakmailag színvonalas, alkotó légkörű, kellemes hangulatú együttlétben volt része annak a közel 80 érdeklődőnek (örvendetesen magas szám!), aki nem sajnálta a szombat délutánját és a vasárnap délelőttjét szakmai továbbfejlődésre, tapasztalatcserére fordítani. A két félnapos időtartam nagyon kedvezőnek bizonyult, ezt mutatja a megjelentek létszáma is. A bemutatók sajnos itt is elkerülhetetlenül párhuzamosan zajlottak; a szervezők azzal igyekeztek megkönnyíteni a választást a két, egyaránt vonzó programblokk között, hogy nagyjából korosztályok szerint tagolták a szekciókat. A bemutatók elemzéséhez nem voltak felkért vitavezetők, a foglalkozások után mégis élénk eszme- és tapasztalatcsere indult meg, mely valódi érdeklődést, a mások drámás munkájával való megismerkedésnek, a megerősítésnek, illetve a továbblépéshez szükséges szakmai muníció beszerzésének az igényét tükrözte.

Jómagam is sok termékeny gondolattal gazdagodtam az általam választott foglalkozások jóvoltából.

Zalavári András (Veszprém) 11. osztályosok számára készült Privilegium című foglalkozása egy olyan munkafolyamatba engedett betekintést, amely nem spórol az idővel: a drámát akár 3-4 alkalomra nyúló

órasorozatban építi föl, s így az a 60 perc, amelyben játsszók lehettünk, egy kontextusépítő munka első, erősen pszichologizáló, a játsszókat a dráma témájába *érezelmileg mélyen beleméltető* fázisa volt.” (EN)

„Munkájának homlokterében az a gondolat állt, hogyan változtatja meg az iskola által közvetített tudás értékét a technikai fejlődés, áldás-e a számítástechnika világának szinte követhetetlenül gyors változása, s egy-egy új találmány hogyan módosítja az embernek a tudáshoz, a hagyományos értelemben vett kultúrához és a körében számon tartott értékekhez való viszonyát. A középpontba helyezett probléma valószínű, s nap mint nap magunk is szembesülhetünk vele akár a tanár-diák kapcsolatban az iskolában. A dráma munka színterét egy nagy hagyományokkal rendelkező, a tehetségeket fölkaroló kanadai alapítványi kollégiumba helyezte Zalavári András, s bőven hagyott időt a résztvevőknek arra, hogy „belakják” ezt a kollégiumot – megteremtve a kollégium működésének alapszabályát, felvételi szabályzatát, megalkotva az alapító élettörténetét, a neves diákok panteonját stb. A játsszó pedagógusok nagy élvezettel merültek el ebben a sokszínű kontextusépítő munkában, olyannyira, hogy a foglalkozásvezetőnek nem volt szíve elrontani a játékukat, s így a drámai folyamatot beindító probléma fölmerüléséhez elérkezve már véget is kellett vetni a játéknak. Pedig a probléma sokat ígér. Mi történik, ha egy nap bejelentik, hogy egy mikrochip beültetésével másodpercek alatt megszerezhető az a tudásanyag, amelyet a kollégium tehetséges és szorgalmas diákjai nyolc-tíz évnyi áldozatos munka után birtokolhatnak jelenleg? Hogyan hat a közösségteremtő értékrendre ez a változás?

A résztvevők szomorúan vették tudomásul, hogy nem játszhatnak tovább, viszont annál lelkesebben vetették bele magukat a foglalkozást követő beszélge-

tésbe. Megállapodtak abban, hogy a drámai szituáció életszerűségét növelte volna, ha a kontextusépítés során több lehetőség adódik egy-egy diákszemélyiség árnyaltabb megteremtésére, mert így személyhez kapcsoltan átélhetőbbé, emberibbé tehető a probléma-helyzet. Valószínűleg izgalmas etikai problémákat is fölvetett volna, hogy a megteremtett figurák közül ki és miért vállalkozik vagy nem vállalkozik egy-egy chipbeültetésre. Zalavári András mindenkit arra biztatót (s aki kérte, azt el is látta a megfelelő anyaggal), hogy próbálják ki a résztvevők a játékot saját középiskolás csoportjukkal is.” (NE)

„*Pucsek Zsuzsanna* veszprémi tanárnő a 6. osztályos gyerekeivel érkezett, hogy *Testvérek* című (kimondatlanul is a Toldival analóg, annak megértését segítő) drámafoglalkozását a kollégák előtt megvalósítsa. Francia környezetbe, napjainkba helyezte egy fiú ikerpár történetét, akik tehetséges sportolóként élnek mindennapi életüket, amely azonban nem mentes a rivalizálástól. A játék – a kezdeti drukks és szorongás feloldódása után – gördülékenyen haladt a változatosan alkalmazott dráamódokon keresztül a tetőpont felé, amikor a főiskolás kézilabda-bajnokság döntőjében találkozik egymással a két testvér – ellenfélként. Egyikük kapus, a másik átlövő, aki most, döntetlen állásnál időn túli hétméterest dobhat. Szép, kiélezett pillanatot teremtett a foglalkozásvezető, kitűnően alkalmazta a kettőzött „belső hang” konvencióját, ennek ellenére a gyerekek nemigen vállalták a szituációban rejlő drámaiságot, sokkal inkább hajlottak a lekerekített, idilli megoldásra.

A játékot követő beszélgetésben a kollégák elismeréssel szóltak arról, hogy a jól látszik a gyerekek munkáján a „beavatottság”, azaz hogy képesek magától értetődően használni a különféle dráamódokat, a megszokott iskolai környezetükben valószínűleg oldottan képesek részt venni a dráamunkában, s érzékelhető volt, hogy a drámás együttműködés sokkal személyesebb kapcsolatot tud teremteni a tanár és diákja között a hagyományosan megszokottnál.” (NE)

„*Zsuzsa Testvérek* című játékának egy régebben látott tévéfilmből kölcsönzött kontextusa igen alkalmas a testvérviszony témájának drámában való körülbíráására. (Olyannyira, hogy néhány éve a történetből láttunk már egy, a témát *egészen másképp megközelítő* vizsgaórát, melyet a nézők közül néhányan éppen nemrég ismertek meg.) A jól megválasztott formákból szerkesztett és az ezekben szépen működő gyerekek által okosan végigjátszott órát követő beszélgetés akörül az állandóan visszatérő kérdés körül bontakozott ki, hogy jó-e a drámaórának, egy-egy jelenségnek a tanár – és talán az általános erkölcsi ideál – által áhított, idilli, *pozitív* megoldását sugalmaznia. A szépen felépülő óra ugyanis – ellentétben a dráma céljával és lényegével – alapvetően *konfliktuskerülő* volt; a feladatok jellegével, az instrukciók megfogalmazá-

sával eleve kizárta, hogy a testvérviszony problémái bármilyen szinten előkerüljenek, és erre a záró, visszajelző szakaszban sem adott módot. A beszélgetésben elhangzott pro és kontra érvek (a gyerekek kellemes élménnyel, pozitív érzésekkel telve mentek haza a drámaóráról; a konfliktusokat úgyis látják, ismerik az életből – az iskolában inkább pozitív mintát adjunk; mit tehet az a drámatanár, aki eleve kompromisszumkereső, konfliktuskerülő személyiség – másfelől: mitől dráma a dráma? Hol kapnak a gyerekek konfliktuskezelő mintákat, gondolatokat saját problémáik többoldalú vizsgálatához? stb.) mindenképpen arról tanúskodtak, hogy az óra gondolatébresztő és -tisztázó, fontos szakmai esemény volt.” (EN)

„A Kerekasztal színész-drámatanára, *Bethlenfalvy Ádám* beugró vendégként vállalt egy órát veszprémi harmadikosok részvételével. A kicsik nagyon hamar „tűzbe jöttek”, a jó húszperces bemelegítő játék során – amely még nem a „közönség” szeme előtt zajlott – láthatóan jól egymásra tudott hangolódni a drámatanár és frissen megismert csoportja. Bethlenfalvy Ádám egy japán mese vázára építette játékát, amelyben egy sziget lakóit rémálmok gyötrik, s valamit kezdeni szeretnének ezzel a gondjokkal. Varázslójuk tanácsa átmenetileg megoldja problémájukat, ám az újabb rémálmokkal megint nem tudnak mit kezdeni. Ekkor érkezik falujukba egy csaló, aki zsákba gyűjtve „átveszi” álmaikat, majd a tengerbe önti őket. S kezdődik minden előlről: a tenger háborog, nem ad halat... A gyerekek olyan lendülettel vettek részt a játékban, hogy a drámatanárnak minden ügyességére és lélekjelenlétére szüksége volt, hogy kövesse (és valamelyest visszafogja) őket. A néző drámatanár kollégák igen jó példáját láthatták annak, milyen az a drámaóra, amikor a tanárnak nem kell izzadva előrelökődnie a drámafolyamatot, amikor az egyébként jól ismert dráamódok szinte maguktól épülnek egymásra. Remek játék volt, igaz – s ezt Bethlenfalvy Ádám becsülettel bevallotta a játékot követő beszélgetésben –, a megcélzott problematika (a környezetszennyezés) csak esetlegesen került oda záró beszélgetésként az óra végére. Láthatunk viszont egy kis srácot, aki úgy létezett a drámában, hogy ötleteivel, mélyen átgondolt javaslataival mindig a közösségi probléma megoldása felé tudta billenteni a játékteret. S akin emiatt feszült figyelemmel csüngtek a társai. Mert úgy egyébként az iskolai mindennapokban – mint tanítójától megtudtuk – nemigen figyelnek rá. Hát, nagyjából ezért csinálunk drámaórákat.” (NE)

„Ádám ’kölcöngyerekekkel’ játszott mesedramát, résztvevőket-nézőket egyaránt elbűvölve, magával ragadva. A megszokott ’strukturált’ óravezetési módszertől eltérő játékfolyam két fő eleme Ádám varázslatos személyisége (a ’napraforgó effektus’: a gyerekek még térben-irányban is szüntelenül a drámatanár körül élnek) és szerepépítési-drámaépítési eljárása. Az óra élménye egyszerre hatott buzdítólag (’lám, így

kell, így is lehet!') és némileg önbizalom-hervasztólag ('én így/ilyet úgysem tudok'). A 'savanyú a szőlő' magyarázatok persze valóságosak: az anyukás tanítónikkel körülvett gyerekek közt eleve nagyobb hatásokkal dolgozhat egy férfi, s az sem árt, ha a drámatanár színészi kvalitásokkal rendelkezik. De van, amit el lehet – érdemes – tanulni Ádámától: a drámai magot, dilemmahelyzetet kínáló történetválasztást, a gondolati tudatosságot, a formai építkezést, a gyerekek és a drámaanyag kezelésében megmutató nyitottságot és sok egyebet.

Érdekes volt az órát követő beszélgetés, melyben – úgy tűnt – a résztvevők is tudtak adni a drámatanárnak: használható észrevételeket, az anyagban rejlő drámai lehetőségekre (fókusz) vonatkozó gondolatokat, meglátásokat. Ez is jó élmény volt. (EN)

A fent elemzett foglalkozásokon kívül a kétnapos program során láthattuk még *Csabai Flóra* (Győr) Tücsök és hangyák c. foglalkozását 1. osztályosokkal (idegen gyerekekkel). Nem tévedés, olyan elsősökkel, akik akkor három hete jártak iskolába és még egymást is alig ismerték. Bátor vállalkozás volt, annál is inkább, mert a beígért gyereklétszámnak csak a töredéke volt jelen (7 fő) s a foglalkozást a kísérő szülőkkel és pedagógusokkal együtt csaknem 40 fő nézte végig. Ennek ellenére Flóra nyugalmanak és játékos kedvének köszönhetően, ha lassan is, de sikerült a drámában járatlan gyerekeket bevonni a játékba.

Horváthné Árvai Mária és *Tegyi Tibor* (Pápa) az emeltszintű drámaoktatásban résztvevő 2. osztályosokkal mutattak be jól szerkesztett, a „drámás” tananyagra épülő – elsősorban gyakorlatokat, játékokat felvonultató – foglalkozást. A résztvevők láthatták, hogy a két tanár együttműködése milyen eredményes az igen eleven csoport esetében. A foglalkozás után beszámoltak az emeltszintű drámaoktatással kapcsolatos tapasztalataikról.

Kocsis Eszter (Zalaegerszeg) a Stúdió Színház Alkotóközössége 13-18 éveseknek készített egészségnevelő színházi foglalkozásának videofelvételét mutatta be, melynek technikai minősége sajnos zavarta a megértést. A foglalkozások tapasztalatairól való beszámolója azonban mindenképpen hasznos és tanulságos volt a résztvevő tanároknak.

A Tánc és dráma a NAT-ban című kerekasztal-beszélgetés – melynek meghívott vendége *Kaposi László* volt – az alcímében megfogalmazott Mit? Hogyan? Kérdések, kételyek közül inkább az utóbbiakról szólt. A résztvevők a NAT 'drámás' vitaanyagához a 'felhasználók' szemszögéből szóltak hozzá, pontosították, árnyalták a megfogalmazásokat és természetesen a napi gyakorlat gondjai is megfogalmazódtak.

Különleges élmény volt a szombat esti program: a *Veszprémi Egyetemi Színpad* nyilvános főpróbája (*F. G. Lorca: Vérnász; rendező: Komáromi Sándor*) a Latinovits Játékszínpadban. Bár az előadást követő be-

szélgetésen a szakmai élményektől fáradt nézők nem kínáltak túl sok épületes gondolatot a színjátszóknak, a pozitív visszajelzések remélhetőleg jó hatással voltak a másnapi bemutatóra.

Vasárnap a Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó néhány előadását láthatták a résztvevők (Mese habbal – videofelvétel – Galagonya – Magyarpolány, r: *Komáromi Sándor*; Ludas Matyi – *Kicsit Szeleburdiák* – Pápa, r: *Németh Ervin*; Szálem és a szög – Zala megyei Táltos Gyermekszínház, r: *Lázár Péter*). Ezt követte párhuzamosan két foglalkozás. Irodalmi anyag színpadra állításának előzményei – műhelymunka Lázár Péterrel. A foglalkozás élmény-szintű betekintést és jól használható eljárásokat kínált a résztvevőknek. A másik foglalkozást Németh Ervin tartotta saját 'színjátszós gyerekeivel' – a tőle megszokott magas szakmai színvonalon. Itt egy most készülő színpadi életjáték előkészületeit, drámás előkészítését láthattuk.

Befejezésül álljon itt néhány vélemény a résztvevőktől!

„Jó volt, a találkozó időbeosztása, pergő, de nem túlszűfolt. Alkalom nyílt a résztvevők közti kötetlen beszélgetésekre is. – Nem volt olyan feszes a tempó, mint az országos találkozón, ugyanakkor itt is volt választási lehetőség a párhuzamosan futó programok között. Tetszett a megbeszélések továbbgondolásra serkentő hangneme. – Szerencsés volt a programot két fél napra elosztani, így nem volt olyan kimerítő és volt idő az élmények lecsengésére. – Feltöltődve távoztam. Gördülékeny szervezést, emberbaráti légkört tapasztaltam. – Néha gondot okozott a párhuzamosan futó programok közti választás. – Nagyon jó volt a találkozó légköre. A bemutatót tartó tanárokon kisebb feszültséget éreztünk, mint másutt. A foglalkozásokat követő beszélgetések vitavezető nélkül is jó eszme- és tapasztalatcserét biztosítottak. – A találkozó hangulata volt. – Ötlet: legközelebb a komplex drámák mellett lehetnének beszéd- és mozgástréningek is.” (Megjegyzés: erre már novemberben lehetőség nyílik egy táncterápiás bemutatón, az érdeklődőket tájékoztattuk.)

„A két nap, s a drámaórákat követő beszélgetések közös jellemzője volt a résztvevők szakmai irigységtől mentes nyitottsága, s ez olyan bensőséges, kellemes hangulatot teremtett, amely talán ritkaság számba megy manapság. Az volt a levegőben, hogy a drámatanár olyan különleges faj, amely képes 'szorítani' a másik sikeréért, és képes együtt örülni vele. Szembetűnő volt továbbá, hogy a bemutatókat követő beszélgetésekben szakmai nyelven és lényeglátóan tudták megfogalmazni a résztvevők az észrevételeiket, s ez a szakmaiság megteremtette a kritikák személyességtől mentes hangnemt is. Úgy látszik, érik az egyre többek által elvégzett drámapedagógiai tanfolyamok gyümölcse.” (N. E.)

A fentieket figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy szakmailag valóban „gyümölcsérlelő” drámapedagógiai módszervásárra került sor Veszprémben, melynek gördülékeny lebonyolításában oroszánrészt vállalt Zalavári András, a VEGYEDE elnöke, néhány lelkes

egyetemista és érdeklődő fiatal és a beszámolót szerkesztő

Szücsné Pintér Rozália

Színház-Dráma-Nevelés

drámapedagógiai hétvége a Marczibányi téren, 2003. november 21-23

A Magyar Drámapedagógiai Társaság legnagyobb módszertani rendezvénye minden esztendő novemberének harmadik hétvégéjén várja a drámapedagógia, a gyermekszínháztudomány, vagyis a művészeti nevelés egyik szakterülete iránt érdeklődőket. A népes közönség az utóbbi tíz évben már sokféle szervezetben láthatott rendkívül sikeres, örömmel fogadott, fontos tanulást jelentő és az adott pillanatban kevésbé lelkes fogadtatásra találó, időnként pedig szervezőnek-előadónak egyaránt kudarcnak minősülő bemutatókat. Ebben az esztendőben a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával megvalósult rendezvényen az eddigiekhez képest alapvető változást jelentett, hogy nem bemutató foglalkozásokra, hanem műhelyekre („workshopokra”) épült a hétvége programja. A párhuzamosan futtatott sok-sok műhely meghirdetése lehetővé tette, hogy a résztvevők kisebb csoportokban aktív munkát végezzenek, elmélyüljenek bizonyos témák tanulmányozásában. A bemutató foglalkozások idén a „kísérő műsort” jelentették – elég talán csak az arányokra utalnunk, hiszen húsz fölötti volt a műhelyek száma, míg összesen öt bemutató foglalkozást láthattak az érdeklődők. Az résztvevők/nézők között ebben az esztendőben a drámások voltak jelen nagyobb létszámban – gondolhatnánk annak alapján, hogy a kifejezetten drámás programokon sokkal többen voltak, mint például a színházzal foglalkozóknak szánt vasárnapi programon. (Nem ide tartozik, de talán érdemes megjegyezni, hogy visszaesett a gyermekszínháztudomány rendezői képzés iránti érdeklődés is: pedig a produkciók oldaláról kiindulva a rendezők alapképzettségének hiányosságai sok esetben egyértelműen megállapíthatók az országos fesztivál megyei bemutatóin.

Az alábbiakban olvasható rövid írásokat „a teljesség igénye nélkül” közöljük, hiszen nem minden rendezvényről, adunk visszajelzést, csak arról, amiről kaptunk. Ráadásul műfaji megkötések nélkül: elemző írásokat épp úgy közlünk, mint bevallottan szubjektív beszámolókat, avagy éppen hangulatjelentéseket... Ezzel együtt ezek jegyzetek adott esetben fontosak lehetnek előadóknak, résztvevőknek, szervezőknek, s információértékük miatt (reményeink szerint) az olvasóknak egyaránt. Az alábbi írások hol objektívnek, hol személyesnek vállalva a véleményt szólnak a közösen átéltekről...

(A szerk.)

Most nem leszek objektív. Sőt nem is törekszem rá. Fáradtan, csapzottan, ámde tudásvágytól hajtva érkezett meg kis csapatunk Somogydöröcskéről (az IMPULZUS-táborból) szeretett fővárosunkba. Első utunk nem is vezethetett máshova, mint a szakma legjelentősebb seregszemléjére, ahol színpompás keretek közt felvonul a drámapedagógia apraja-nagyja. Várakozásaim, reményeim nem voltak, egyszerűen csak jól akartam érezni magam, találkozni haverokkal, ismerősökkel – olyanokkal, akikkel évente csak egyszer találkozom, és olyanokkal, akikkel szinte naponta látjuk egymást. Egyrészt tehát nem volt túl nagy a kihívás a szervezők előtt, hiszen engem már a fenti tény megvalósulása is azzal kecsegtetett, hogy jól fogom magam érezni, másrészt viszont az előző évek Drámapedagógiai Hétvégei során mindig érződött az útkeresés szándéka: az, hogy a Társaság olyan módszertani pluszt adjon az érdeklődőknek, amit más keretek közt nem kaphatnak meg. Idén nagyon úgy tűnik, megtalálták a szervezők azt a formát, mely a legalkalmasabb arra, hogy ne csak engem, hanem a legtöbb szakembert, utcáról betérő egyszerű földi halandót vagy éppen drámamentes pedagógust egy évre való impulzussal lásson el.